

Kun Béla többek közt ezt írta a magyar internacionalisták szerepéről:

„A forradalom szele először Oroszországban érintette meg a magyar munkásokat és parasztokat, 1917 februárjában. Ez a szél forradalmi viharra vált 1917 októberében és százezer magyar munkást és parasztot sodort bele áradatába...

Itt, Oroszországban érlelődött meg először sorainkban annak a gondolata, hogy az opportunistává vált, szocialsoviniszttá lett, osztályarulás gyalázatába fulladt szocialdemokrata pártot ott kell hagynunk, és új pártot szervezve, forradalmi vezetőséghez kell juttatnunk a magyar munkásságot és szegényparasztsságot...”

Kun Béla sok esztendő múltán is helytálló szavai a magyar internacionalisták egyik legnagyobb történelmi érdemére mutattak rá.

Szólni kell a szerzők könyvének műfajáról is. Az elmúlt évek alatt a magyar internacionalistákról nem egy mű látott napvilágot. Dokumentumkötetek, forráskiadványok, tanulmányok és szépirodalmi művek állnak az érdeklődő olvasók és kutatók rendelkezésére mind magyar, mind orosz nyelven. Eddig azonban hiába kerestük a könyvtárak katalógusában azt az összefoglaló jellegű monográfiát, amely a százezer harcát összefoglalja. Ilyet Józsa és Milei munkájának megjelenése előtt sem itthon, sem a Szovjetunióban nem találtunk.

„A rendíthetetlen százezer” szerzőinek az érdeme, hogy munkájukban olyan tudományos jellegű kézikönyvet bocsátanak elsőként közkézre, amely szintézisét adja az internacionalisták történetének. Ezért mondhatjuk újnak, újszerűnek Józsa—Milei munkáját, noha egyes fejezeteit, részeit már ismerhette az olvasó korábban is, más kiadványok hasábjairól. Munkájuk műfaját illetően „kismonográfiát” írtak, mely stílusában is eltér a szokványos monográfiákétól.

Itt kell megemlíteni a kötet fordítóit is, akik a művet olyan sikeresen ültették át orosz nyelvre, hogy az orosz olvasó is olyan könnyedén és élvezettel lapozhatja, mint a magyar olvasó az eredeti kiadványt. A fordítás azért sikerülhetett ilyen jól, mert maguk a fordítók is régóta foglalkoznak e témával, s a fordításban nemcsak munka, hanem szív is van. A fordítók — Fomin, Geiger, Gromov, Guszev — munkájában megtaláljuk a magyar nép történetének, irodalmának nagy szeretetét. Ez lehet a magyarázata annak, hogy nemcsak a magyar kiadás stílusa, de az orosz fordításé is eltér a szokványos monográfiák száraz stílusától.

Gyakran lehet hallani olyan megjegyzéseket — nálunk is, a Szovjetunióban is —, hogy „a történészek nem tudják magukat közérthetően kifejezni”, „nem tudnak lebilincselően írni”. Úgy szokták ezt mondani, mintha létezne egy nehezen érthető tudományos nyelv a történészek részére, s valóban akadnak olyan történészek, akiknek írását, hosszú körmondatait nehéz követni, megérteni. Józsa—Milei munkájáról — mind a magyar, mind az orosz kiadásról — ennek az ellenkezője mondható el. Egyszerre tesznek eleget a tudományosság és a népszerűsítés követelményeinek.

Szólnom kell végül a könyvvel kapcsolatos technikai munkáról, a kivitelezőről, a műszakiakról — azokról, akik szép köntösbe öltöztették ezt az érdekes művet. A könyvet lapozgatva szembeűnik jól olvasható tipográfiája, kulturált, szép külsője és nem utolsósorban gazdag fénykép-illusztrációja. Ugyanakkor kár és sajnáljuk, hogy az orosz kiadásból hiányzik egy könnyen áttekinthető térképvázlat mely megkönnyítené a földrajzi tájékozódást.

Györkei Jenő

GÉRARD LE QUANG

GIAP — GENERAL DER REVOLUTION

(Limes Verlag, Wiesbaden, 1973. 223 o.)

A szerző, akinek apja vietnami, anyja francia, a France Soir tudósítójaként behatóan foglalkozott Délkelet-Ázsia, elsősorban Vietnam problémáival és azon

belül is a közelmúlt felszabadító harcaival. Ezeknek a harcoknak egyik legjelentősebb részvevője és irányítója Giap tábornok volt. A szerző mindenkit megkere-

sett, akik a múltban és jelenleg közelebbről ismerték őt, mint a párt szervezőjét, a katonai vezetőt, a teoretikust, a taktikust, a győzelmek irányítóját és kivitelezőjét. Ho Si Minh-ről és Pham Van Dongról már sokat írtak, a szerző Giap tábornokot, a Vietnami Demokratikus Köztársaság titokzatos honvédelmi miniszterét akarja az olvasóval közelebbről megismertetni.

Giap tábornok életútja nem az átlagkatonáé. Nem járta be a katonai pálya alacsonyabb rendfokozatait és beosztásait. A harcot az elnyomók elleni küzdelemben tanulta meg, elméletben és gyakorlatban egyaránt.

Barátai már fiatal korában „vulkán a hó alatt” melléknévvel jellemezték, mert ez a lelkesülni tudó, szenvedélyes fiatalember, természetét elnyomva, mindig halknak, szerénynek mutatkozott, alárendelte magát az eszméknek, melyeknek szolgálatában állt. Egyetlen szenvedélye a zene. Ha sok munkája közben ki akar kapcsolódni, Beethovent játszik. Anyanyelvén kívül beszél franciául, angolul, oroszul és kínaiul. Gyors felfogású, a megismert anyagokat azonnal értékeli és rendszerezi. Emberi kapcsolatokat tud teremteni. Kiváló diplomata is lehetett volna.

1910. szeptember 1-én született szegénysorsú földműves családban, An Xaban, Vietnam középső, Quang Binh tartományában. Apja irányításával a kínai nyelvről és műveltséggel kezdte tanulmányait. Tizenhárom éves korában Quoc-ba került gimnáziumba. 1926-ban egyik szervezője volt az iskolai sztrájkoknak, ezért eltanácsolták az iskolából. Haza kellett térnie An Xa-ba. 19 éves volt — ekkor lépett be a kommunista pártba —, amikor a francia titkosrendőrség először elfogta és háromévi börtönbüntetésre ítélte. A börtönben idősebb, tapasztaltabb forradalmárokkal került kapcsolatba. Élesedett öntudata és ébersége. Környezete segítette elviselni az egészségtelen klímát és az embertelen bánásmódot. Francia barátai segítségével másfél év után Marty kormányzó kihozta a börtönből.

Ráébredt arra, hogy a forradalommal még várni kell. Hanoi-ban beiratkozott az Albert Sarrault gimnáziumba. 1934-ben sikeres érettségi vizsgát tett, majd beiratkozott a hanoi egyetem jogi karára. Egyidejűleg történelmet és földrajzot tanított a Than Long iskolában. Lelkesedéssel tanította a francia forradalom győzelmes csatáit, előadásokat tartott a kínai—japán háborúról és a hadvezetés művészetéről.

1936-ban Franciaországban győzött a

népfront-kormány. Szabadabb légkör alakult ki nemcsak az országban, de a gyarmatokon, így Vietnamban is. A vietnamiak azt remélték, hogy nemzeti törekvéseik eredményre vezethetnek, sőt hogy a kommunista párt is szabadon tevékenykedhet. Giap, Troung Chin-nel és Pham Van Dong-gal, antiimperialista népfront megalakításán fáradozott. Lázás vitákat folytattak a forradalom kibontakoztatásának módjáról. Giap különböző lapok tudósítója lett. 1938-ban az egyetemen igen jó eredménnyel tett államvizgát.

1938-ban benyújtotta doktori disszertációját is, amit azonban sohasem védett meg, mert az események más irányt adtak az életének. 1938-ban vége szakadt a francia népfrontkorszaknak. Vérdíjat tűztek ki nemcsak a kommunisták, de a haladó mozgalmak vezetőinek fejére is. 1939-ben Európában kitört a háború, 1940-ben Japán csapatai közeledtek Indokína felé. A hajtóvadászat első áldozatai Ho Si Minh munkatársai lettek. A Kommunista Párt elhatározta, hogy a legjobb, legképzettebb kádereit Kínába menekíti. Menekülés közben Giap feleségét és gyermekét a franciák elfogták és kivégezték.

Giap (fedőnevéen Van) Dong-gal (fedőneve Lam) elérte a kínai határt. A határállomás Kun Ming volt. Ott összetaláltak Phung Chi Kiennel, aki a Központi Bizottságot képviselte és együttműködött a kínai kommunistákkal. Néhány nappal később megismerkedtek egy bizonyos Vuong ural, családi nevén Nguyen Ai Quoc-kal, akit Ho Si Minh néven ismerünk. Ho Si Minh 1938-ban tért vissza öt évi moszkvai tartózkodás után a kínai Yünan-ba, ahol a vietnami menekültek gyülekeztek. Giapot azonnal megkedvelte, megérezte, hogy hű követőre talál benne. Ho tájékozódott Giap katonai érdeklődéséről és tehetségéről, ezért Kouei Yang-ba küldte, hogy ott a kínai VIII. hadsereggel vegye fel a kapcsolatot. Közben Franciaország letette a fegyvert a német fasiszták előtt. Ennek hírére vissza kellett térniük Vietnamba, mert a helyzet megváltozott. Giap 50 kommunista társával indult vissza — hozzájuk „jósándékú nacionalisták” is csatlakoztak — és hozzákezdett a politikai és a partizánképzés megszervezéséhez, amelyben a lakosság teljes támogatására talált. Négy évi fádáságos partizánképzési időszak következett. Egy célra esküdtek fel: kiűzni a betolakodó japán és francia imperialistákat és utolsó leheletükig harcolni ellenük.

1942-ben különösen nehéz idők jártak a partizánokra. A francia csapatok rajtaütésszerűen több foglyot ejtettek. Hírt kaptak a Kínába visszatért Ho Si Minh sorsáról is, akit a hírek szerint Csang Kai-Sek csapatai fogságba vetettek, sőt egyesek szerint meg is ölték. A francia Pétain-kormány megalakulása után a partizánmozgalom megélenkült, bizott abban a lehetőségben, hogy a japánok elleni harcukat a szövetséges hatalmak is támogatják. 1944-ben Ho apónak sikerült visszatérnie. Giapot — nem hivatalosan ugyan — az egységek politikai parancsnokává nevezte ki és fő feladatául tette a megszervezendő hadsereg politikai tevékenységének irányítását. Giap egységei 1944 karácsony éjszakáján elfoglalták Rhai Kha-t és Nga Nat állásait, ahol fegyverhez és lőszerhez jutottak. A gaulleista hatalomátvétel kedvező helyzetet teremtett, nyíltabb harcot a Japán-ellenes szövetségesek mellett. Giap egységei gaulleista francia csapatokat szabadítottak ki a japánok fogságából. Újabb hadizsákmányhoz jutottak és 1944. júniusában hivatalosan is megalakult a Vietnami Néphadsereg.

A következő cél Hanoi és a hatalomátvétel volt. A japánok kapitulációja után Ho azonnal cselekvéshez látott, hogy a szövetségesekkel szemben előnybe kerüljön a hatalom birtoklásánál. Giap 35 éves volt, amikor a forradalom és a partizánharcok kipróbált parancsnokaként bevonulhatott Hanoi-ba. Giapot 1945. augusztus 29-én Ho az Ideiglenes Kormány belügyminiszterévé nevezte ki. Az országban ekkor teljes volt a bel- és külpolitikai zűrzavar. Minden irányzat mást értett függetlenségen és mást is akart. Az új kormányban nem töltötték be a külügyminiszteri tárcát és ez annyit jelentett, hogy — az 1945. szeptember 2-án kihirdetett függetlenséggel ellentétben — hivatalosan nem akartak szakítani Franciaországgal. Vietnam belpolitikájában a tömegek megnyerése, az agrárreform keresztülvitele volt ebben az időben a cél. Azt az elvet hirdették meg, hogy hajlandók mindenkivel együttműködni, aki baráti kezét nyújt, de a többieket árulónak tekintik. A választások után Giapnak a belügyi tárcát át kellett adnia, de pártfeladata maradt a fegyveres testületek ellenőrzése. A belső hatalomért folyó harc kiéleződött. Giap határozottan közbelépett és erőlyesen leszámolt ellenfeleivel.

1946. márciusában — tárgyalások eredményeképpen — a megszálló kínai csapatokat franciák váltották fel. A franciák elismerték Vietnámot szabad országnak, de függetlenségéről nem nyilat-

koztak. 1946. június 1-én a francia kormány Kokinkinát szabad országnak nyilvánította ugyan, de egyben az Indokínai Államszövetség és a Francia Unió részének is tekintette.

A fegyveres harc 1946. november 20-án robbant ki Haiphongban, ahol a francia hadiflotta őrnaszádja egy vietnami „csempészhajóra” tüzelt. A vietnami ezt felségjoguk megsértésének tekintették; önkéntes csapatok siettek a hajó megmentésére és a lövöldözésben mindkét oldalon sok volt az áldozat. Megegyezés történt ugyan hasonló incidensek elhárítására, Giap azonban nem volt hajlandó a francia feltételek értelmében a haiphongi kínai negyedek kiüríteni. A harc most már véglegessé vált. A francia haditengerészeti tüzérség lőtte a várost. A vietnami egységek ellentámadásba mentek át, nagy veszteségeket okozva a franciáknak, a győzelem azonban nem volt teljes. Ho Si Minh az egész népet ellenállásra szólította fel. A katasztrófális helyzetben, a harc tüzeiben edződött a vietnami nép hadserege. Egész Vietnamban folyt a kiképzés, de igen nagy volt a hiány káderekben és fegyverzetben. A Kínai Népköztársaság 1950-től jelentős támogatást nyújtott a vietnami hadsereg felszereléséhez és kiképzéséhez. Az első modern hadosztályokat Kína fegyverezte fel. E szervezés időszakában nevezték ki Giapot hadseregétábornokká és a hadsereg főparancsnokává.

A Vietnami Néphadsereg összetételét még ma is jellemzi az a hármas mag, amelyből kezdetben kialakult. Ezek: a reguláris egységek, a területi (partizán) csapatok, és az (önkéntes) népi egységek. A számszerű fejlesztéssel párhuzamosan folyt a hadsereg korszerűsítése.

Az indokínai háború nyolc évig tartott és három fázisból állt. A elsőben kizárólag védelmi tevékenység folyt, kitértek a francia támadások elől és a sereget harcra szervezték. A második fázisban mozgó harcokban fásasztották ki az ellenséget. A harmadikban szervezett hadműveletben mértek megsemmisítő csapást az ellenségre. Mindezek megvalósítása csak úgy volt lehetséges, hogy az egész lakosság rokonszenvét és támogatását élvezték.

Ellátási problémákkal kevésbé küzdöttek, a lakosság támogatása az ellátást nagy mértékben segítette. Ilyen nehézség egyedül Dien Bien Phu-ban volt, ahol a felszabadító hadsereg zömétől 500 km-re elszakadva kellett harcolniuk.

1948-tól a franciák taktikát változtattak és „békéltető” hadműveletbe kezdtek, ami annyit jelentett, hogy újjászervezték

hadsereggel mindent négyzetméterenként akartak birtokba venni, és bábormány alakításával a lakosságot meg akarták osztani. Giap a taktika megismerése után decentralizálta erőit, a széttagolt egységekkel az ellenség közé férközött és rajtaütött a hódítókon. Az ellenség közé és hátába szivárgott egységek sokkal nagyobb veszteségeket okoztak, mint eddig. A lakosság nem a franciáknak, hanem nekik „kémkedett”, az asszonyok és a gyermekek nekik hordták az ételmet. 1950-től a kezdeményezést teljesen Giap egységei vették át.

De Lattre de Tassigny tábornok francia főparancsnok amerikai segítséghez folyamodott. A Deltában a rizsföldek birtoklásáért folytatott elkeseredett harcokban Giap a franciákkal szemben súlyos veszteségeket szenvedett ugyan élőerőkben, hadászati támaszpontjai azonban megerősödtek. A Dien Bien Phu-i ütközet (1954. május 8.) volt az utolsó döntő csapás a franciákra.

Giap veszteségei az ellenséget abba a hamis illúzióba ringatták, hogy a teljes megsemmisülés küszöbön áll. Ezért volt nagy melepetés a Dien Bien Phu-i ütközet. Giap terve azt volt, hogy benyomul Laoszba és Kambodzsába, és szükség esetén megtámadja Saigont. E nagyszabású terv végrehajtása érdekében sok

erőt és eszközt vont össze. Elhatározta, hogy a rossz idő ellenére is végrehajtja tervét, s közben Dien Bien Phu-t is elfoglalja. Az erőd bevételeéről nem voltak azonosak a vélemények a pártvezetésben sem. Giap csak hosszú vita után tudta tervét megvédeni. Az 55 napos erődharc igen komoly előkészítést igényelt. 80 ezer kuli és ugyanennyi paraszt vett részt az anyagmozgatásban. A kínaiaktól 500 tehérgépkocsit kaptak. A hatalmas ember-tömeg 105 mm-es légvédelmi ágyúkat vonszolt a dzsungeleken át, a kulik pedig 350 kg-onként szállították kétkerekű kocsijaikkal a löszert. A hosszú, elkésredett ostrom a május 7-i támadással fejeződött be. Fogságba került a francia vezérkar, az egész védősereg. A győzelem politikai jelentősége nagyobb volt a katonainál.

A győzelmet az egész világ háladó erői ünnepezték. Giap, a győztes tábornok, ismét az országépítés felé fordult és a gazdasági élet talpra állításában végzett kiemelkedő munkát mindaddig, amíg a menetelés dél felé, azaz Dél-Vietnam felszabadítása el nem kezdődött.

Giap ezt a nem kevésbé nehéz harci szakaszt, amelyben a beavatkozó amerikai imperialista hadsereggel kellett megmérkőzniük, szintén győzelemre vitte.

Windisch Aladárné

DOKUMENTUMOK AZ 1918/19-ES FORRADALMAK DUNA—TISZA KÖZI TÖRTÉNETÉHEZ

Bács-Kiskun megyei Levéltár kiadványai III.

(Kecskemét, 1976. 741 o.)

A „Bács-Kiskun megyei Levéltár kiadványai” sorozatban az 1918/19-es forradalmak történetét tárgyaló dokumentumkötetet már megelőzte a megye 1944/45. évi történetéhez kapcsolódó dokumentumgyűjtemény (*Igy kezdődött*. Szerk.: Bálintné Mikes Katalin. Kecskemét, 1972) és a *Bács-Kiskun megye múltjából*. I. című tanulmánykötet (Szerk.: Iványosi—Szabó Tibor. Kecskemét, 1975). A levéltár az elkövetkező években újabb kiadványok közreadását tervezi: a *Bács-Kiskun megye múltjából* II. és III. kötete jelenleg az előkészítés stádiumában van. Megjelenésük után pedig a *Duna—Tisza köze a XIX. század második harmadában*

és a *Századvég és századelő* dokumentumgyűjtemények kiadása várható.

A levéltár kezdeményezése és eredményes munkássága a hazai marxista történetkutatások számára nagy jelentőségű. Jelentősége elsősorban abban mutatkozik meg, hogy az ország legnagyobb és helyzeti adottságainál fogva fontos megyéje történeti eseményeinek olyan dokumentumaival ismert meg, amelyek nagy része eddig ismeretlen volt és a történeti összkép gazdagítására igen alkalmasak.

Az ismertetésünk tárgyát képező dokumentumgyűjtemény bevezető tanulmánnyal indul, amelynek szerzője Romics Ignác, a gyűjtemény szerkesztője. A